

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΛΟΓΟΥ

ΓΕΝΙΚΑ

Ο λόγος είναι μια γενετική ικανότητα του ανθρώπου που τον κάνει να διαφέρει από τα υπόλοιπα πλάσματα πάνω στη γη. Είναι μια ικανότητα εγγενής που σημαίνει πως όλα τα ανθρώπινα πλάσματα έχουν τους κατάλληλους μηχανισμούς, την κατάλληλη δομή να μάθουν τη γλώσσα. Αυτό που δυσκολεύει την κατάσταση είναι η διαδικασία για την εκμάθηση της γλώσσας που είναι επίκτητη.

Η εκμάθηση της γλώσσας είναι μια εξελικτική διαδικασία που ξεκινά πολύ νωρίς. Το βρέφος ανταποκρίνεται στην ένταση της φωνής, στο ρυθμό, στο ηχόχρωμα. Κάθε γλώσσα διαθέτει ένα σύνολο από ήχους, τα φωνήματα, που συνδυαζόμενα δημιουργούν τις συλλαβές. Κοντά στους πρώτους έξι μήνες το βρέφος, είναι σε θέση να διακρίνει τα φωνήματα της δικής του γλώσσας. Στη συνέχεια διακρίνει λέξεις και τις συνδυάζει με αυτό που σημαίνουν.

Ο προφορικός λόγος του παιδιού είναι στενά συνδεδεμένος με την αναπτυξιακή του πορεία. Είναι ένα εργαλείο απαραίτητο που συντελεί στην μαθησιακή διαδικασία που το αναπτύσσει, το ολοκληρώνει κοινωνικά, το φέρνει σε επικοινωνία με μια ομάδα συνομιλήκων του (και όχι μόνο). Είναι ένα εργαλείο που του επιτρέπει να αποκτήσει γνώσεις, να τις ταξινομεί να τις χρησιμοποιεί. Να αποκτήσει τελικά πνευματικό δυναμικό που το βοηθά να κατακτήσει τον κόσμο.

Η διαταραχή του λόγου καθώς και οι συνέπειες που έχουν για το παιδί, το ακολουθούν στην ενήλικη ζωή του (αντικοινωνική συμπεριφορά, χαμηλή αυτοεκτίμηση κλπ.). Σημαντικό είναι να αντιμετωπιστεί έγκαιρα με κατάλληλα προγράμματα πρώιμης παρέμβασης, με κύριο στόχο την μέγιστη ελαχιστοποίηση της διαταραχής. Με την πρώιμη παρέμβαση θα αναπτυχθούν οι περιοχές του λόγου που δυσλειτουργούν, δίνοντας έτσι την ευκαιρία στο παιδί για ίση δυνατότητα πρόσβασης στη γνώση, στη μάθηση και στην καλή σχολική επίδοση.

Έρευνες και μελέτες τόσο σε φυσιολογικά αναπτυσσόμενα παιδιά όσο και σε παιδιά με διαταραχές λόγου, έδειξαν πως οι καλές γλωσσικές δεξιότητες αποτελούν δείκτη για την καλή σχολική τους επίδοση ή την εμφάνιση μαθησιακών δυσκολιών αντίστοιχα.

Σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία, το 60% των παιδιών με δυσκολίες στην ανάπτυξη του λόγου σε νηπιακή ηλικία, παρουσίασαν πρόβλημα στην ανάγνωση, τη γραφή, την ορθογραφία και τα μαθηματικά κατά την σχολική τους περίοδο (Μαρκοβίτης - Τζουριάδου, 1991).

ΟΜΙΛΙΑ - ΛΟΓΟΣ - ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΛΟΓΟΣ

Σύμφωνα με τον Halliday λόγος είναι ένας κώδικας με τον οποίο μπορεί να εκφράσει κανείς τις ιδέες του μέσα από ένα συμβατικό σύστημα αυθαίρετων σημάτων επικοινωνίας. Π.χ. ένα τετράποδο που νιαουρίζει στα Ελληνικά λέγεται «γάτα», ενώ στα Αγγλικά «cat». Και οι δυο λέξεις αποτελούν λεκτικά συμβατικά σύμβολα σε δυο διαφορετικές γλώσσες.

Στο λόγο πρέπει να λειτουργούν αρμονικά η αναπνοή η φώνηση η αντήχηση και η άρθρωση. Έτσι αν κάποιο παιδί παρουσιάζει δυσκολία στην άρθρωση για την εκφορά των φθόγγων ή των φθογοσυμπλεγμάτων, συναντάμε δυσκολία στο «ρ» ή στο «σ».

ΟΜΙΛΙΑ

Ομιλία είναι η προφορική έκφραση του λόγου. Είναι προφορικά σύμβολα που κάτω από συγκεκριμένους κανόνες εκφράζουν ηχητικά τον εσωτερικό μας λόγο. Η ομιλία είναι πολύ στενά συνδεδεμένη με την έκφραση των σκέψεών μας και το νοητικό μας δυναμικό. Παιδιά με προβλήματα στην ομιλία μπορεί να δυσκολεύονται όχι μόνο στην έκφρασή τους, αλλά και στην κατανόηση λέξεων, ερωτήσεων, οδηγιών κλπ. συνεπώς στην κατανόηση της ομιλίας των άλλων. Η δυσκολία μπορεί να είναι ήπια, οι προτάσεις που συντάσσονται από το παιδί να είναι ελλιπείς ή να χρησιμοποιεί λανθασμένους χρόνους για να δηλώσει μια κατάσταση. Μπορεί να είναι βαρειάς μορφής στην οποία να εμπλέκονται διαταραχές προσληπτικού και εκφραστικού τύπου.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ως επικοινωνία μπορεί να οριστεί η διαδικασία ανταλλαγής των σκέψεων, των ιδεών, των συναισθημάτων των επιθυμιών. Είναι μια σύνθετη λειτουργία ομιλίας και λόγου. Έχουμε τη λεκτική επικοινωνία και την μη λεκτική επικοινωνία. Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στην αποστολή αλλά και λήψη μη λεκτικών μηνυμάτων. Αποτελούν ίσως το σημαντικότερο δίαυλο επικοινωνίας μας, αν σκεφτούμε πως ένα

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΛΟΓΟΥ

μήνυμα μεταφέρεται λεκτικά κατά 10%, με τον τρόπο ομιλίας (διάθεση, ύφος) κατά 40% και 50% με τη γλώσσα του σώματος (στάση του σώματος, μορφασμοί).

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως είναι πολύ σημαντικό να γίνει κατανοητή η διάκριση μεταξύ του «δεν μιλάει» από το «δεν επικοινωνεί»

ΑΙΤΙΕΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ

- Πιθανή αιτία καθυστέρησης της ομιλίας είναι η κώφωση. Το αυτί είναι το κατεξοχήν όργανο που δέχεται εξωτερικά ερεθίσματα ήχου και μεταφέρονται στα κατάλληλα κέντρα του εγκεφάλου
- Η νοητική υστέρηση. Η ομιλία συνήθως συμβαδίζει με τον βαθμό της Ν.Υ.
- Ο αυτισμός. Οφείλεται στα επικοινωνιακά προβλήματα που παρουσιάζονται στην απομόνωση από το περιβάλλον.
- Εγκεφαλική παράλυση. Αυτά τα παιδιά αργούν να μιλήσουν εξαιτίας βλάβης των ακουστικών κέντρων, λόγω Ν.Υ. ή λόγω δυσκολίας συντονισμού των μυών που είναι υπεύθυνοι για την ομιλία
- Σε λόγους παθολογικής κατασκευής της στοματικής κοιλότητας.
- Σε κληρονομικούς παράγοντες.
- Στο περιβάλλον που μεγαλώνει το παιδί. Ένα αποστερημένο περιβάλλον, φτωχό σε εξωτερικά ερεθίσματα, μπορεί να προκαλέσει προβλήματα λόγου.
- Σε αδιευκρίνιστους λόγους. Κυρίως σε αδιάγνωστη εγκεφαλική βλάβη (παιδική αφασία)

Προβλήματα λόγου:

- **Καθυστέρηση στην εξέλιξη του λόγου** (Αργοπορία σε σύγκριση με άλλα παιδιά της ηλικίας του στο λεξιλόγιο, γραμματική, κατανόηση κ.α.)
- **Διαταραχές του λόγου** (Χρησιμοποιεί δικούς του κανόνες για επικοινωνία)
- **Μαθησιακές Δυσκολίες** (Δυσκολίες στη μάθηση σε παιδιά σχολικής ηλικίας)

Προβλήματα Ομιλίας:

- **Διαταραχή Άρθρωσης** - Μη ορθή παραγωγή των ήχων .
- **Δυσarthρία** - Διαταραχή στην οποία δεν υπάρχει συντονισμός της αναπνοής, άρθρωσης, φώνησης και προσωδίας λόγω νευρομυϊκών διαταραχών.

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΛΟΓΟΥ

- **Απραξία** - Δυσκολία στον προγραμματισμό των κινήσεων των οργάνων ομιλίας.
- **Τραυλισμός** - Διαταραχή της ομιλίας στο ρυθμό, ταχύτητα, προσωδία.
- **Δυσφωνία** - Προβλήματα φωνής στον τόνο, ένταση και στην ποιότητα.

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΟΜΙΛΙΑΣ - ΛΟΓΟΥ

Οι δυσκολίες που μπορεί να παρουσιαστούν σχετικά με την ανάπτυξη της γλώσσας είναι α) στην ομιλία. Δηλαδή παρουσιάζονται δυσκολίες στην προφορική έκφραση, όπως στον ρυθμό, στην ένταση, στη σύνδεση μεταξύ λέξεων ή προτάσεων, στον χρωματισμό του τόνου της φωνής (ηχώχρωμα). Β) στον λόγο. Δυσκολίες στην κατανόησή του, στην χρήση του, δυσκολίες στην έκφραση του λόγου και την ακολουθία κανόνων του.

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΡΥΘΜΟΥ - ΤΡΑΥΛΙΣΜΟΣ

Τραυλισμός τύπου Α (ψευδοτραυλισμός). Είναι διαταραχή του ρυθμού της ομιλίας. Η ομιλία είναι δύσρυθμη, υπάρχει έλλειψη τονισμού, χρωματισμού και παύσεων. Η ομιλία είναι γρήγορη, χωρίς ρυθμό με παράξενη δομή. Έστω όμως και μ' αυτόν τον τρόπο το παιδί επικοινωνεί.

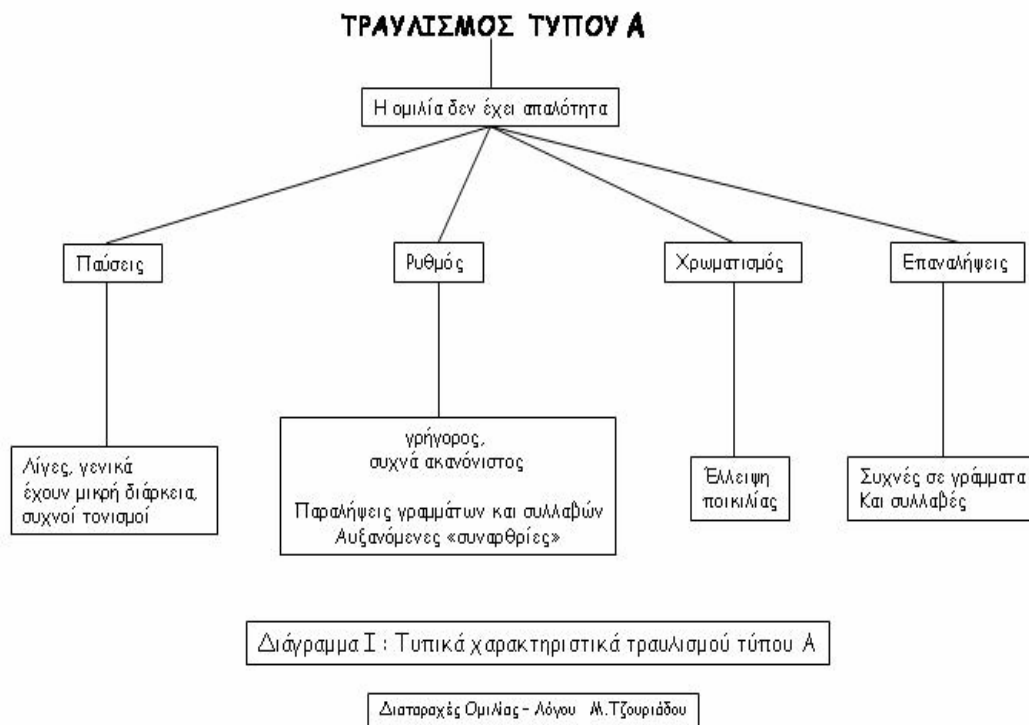
Κύρια χαρακτηριστικά:

- Παράλειψη φθόγγων
- Παράλειψη συλλαβών (μερικές φορές και λέξεις)
- Μετατόπιση φθόγγων
- Επανάληψη φθόγγων
- Αλλαγή σειράς φθόγγων
- Σύμπτυξη συλλαβών μέσα σε μια λέξη

Ο τραυλισμός εμφανίζεται κατά την περίοδο ανάπτυξης του λόγου. Η κρισιμότερη ηλικία είναι των 4-5 ετών. Περίπου το 5% των παιδιών παρουσιάζουν τραυλισμό. Η συχνότητα στους ενήλικες υπολογίζεται περίπου στο 1%.

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται τα τυπικά χαρακτηριστικά του τραυλισμού τύπου Α.

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΛΟΓΟΥ

Η αντιμετώπισή του γίνεται με τους παρακάτω τρόπους:

- Ζητάμε από το παιδί να μας μιλά αργά και καθαρά, όσο αυτό είναι δυνατό. Οι προτάσεις είναι μικρές και πλήρης νοήματος.
- Μιλάμε αργά συλλαβίζοντας
- Την εκφορά της λέξης (σε συλλαβές) την συνοδεύουμε με κτυπήματα των χεριών (παλαμάκια).
- Κρατάμε ρυθμό στην άρθρωση
- Επανάληψη (μίμηση) της πρότασης του εκπαιδευτικού από το παιδί.
- Η συμπεριφορά μας θα πρέπει να είναι διακριτική, χωρίς ειρωνικά σχόλια. Να απευθύνουμε το λόγο ήρεμα, να περιμένουμε την απάντηση με υπομονή. Να δίνεται ο απαραίτητος χρόνος για λεκτικές δραστηριότητες. Γενικότερα η παρέμβαση να γίνεται μέσα σε κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης αλλά και ασφάλειας.

Σύμφωνα με το DSM III-R πρέπει να γίνεται διαφορική διάγνωση στην προσχολική ηλικία (2 - 4 χρονών). Με αυτόν τον τρόπο θα γίνει σαφέστερος ο τύπος του τραυλισμού. Οι διαφορές μεταξύ των δυο τύπων τραυλισμού φαίνονται από τον παρακάτω πίνακα :

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΛΟΓΟΥ

Πίνακας 1 : Ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στον τραυλισμό τύπου Α και Β

	Τραυλισμός τύπου Α (Cluttering)	Τραυλισμός τύπου Β (Stuttering)
Οικογενειακό Ιστορικό	Μπορεί να υπάρχει κυρίως από την πλευρά των αρρένων	Μπορεί να υπάρχει πιο συχνά στους άρρενες
Ξεκίνημα ομιλίας	Συχνά διαταραγμένο	Συμπτωματικά διαταραγμένο όχι όμως όπως στον τύπο Α
Πιθανότητα επίγνωσης του προβλήματος	Συνήθως δεν υπάρχει	Συχνά υπάρχει επίγνωση σε βαθμό άγχους
Αισθήματα σχετικά με την ομιλία	"Ήπια", αδιάφορα	Φόβος, άγχος
- Πιθανά αποτελέσματα ύστερα από παρατήρηση να προσέχει - Διακοπή και υπενθύμιση να μιλάει αργά	Βελτιώνεται Βελτιώνεται	Αυξάνουν τα συμπτώματα τραυλισμού Στεναχωριέται, άγχεται, μπλοκάρεται η ομιλία
Ομιλία έχοντας επίγνωση της σοβαρότητας της κατάστασης	Συνήθως βελτιώνεται	Συνήθως χειροτερεύει
Ομιλία ύστερα από χαλάρωση	Χειροτερεύει	Βελτιώνεται
Φωναχτή ανάγνωση σε άγνωστο κείμενο	Διαβάζει καλύτερα	Χειροτερεύει
Σιωπηλή ανάγνωση σε γνωστό κείμενο	Χειροτερεύει	Βελτιώνεται

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΑΡΘΡΩΣΗΣ

Η διαταραχή της άρθρωσης μπορεί να είναι σοβαρή (δυσarthρία) ή ήπια (εξελικτική διαταραχή άρθρωσης)

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΛΟΓΟΥ

Η δυσarthρία είναι μια σοβαρή διαταραχή της άρθρωσης που προέρχεται από οργανικές ανωμαλίες, ή από λειτουργικές βλάβες που επηρεάζουν τη λειτουργικότητα των χειλιών, της γλώσσας ή και του ουρανίσκου.

Η εξελικτική διαταραχή άρθρωσης (δυσλαλία). Χαρακτηριστικό της διαταραχής αυτής είναι η αποτυχία άρθρωσης ορισμένων φθόγγων στην κατάλληλη ηλικία, που δεν οφείλεται σε άλλη διάχυτη εξελικτική διαταραχή, νοητική υστέρηση, βλάβη του μηχανισμού της ομιλίας, νευρολογική ή ακουστική βλάβη. Υπάρχουν αρκετές υποκαταστάσεις και παραλείψεις φθόγγων, όπως ρ, σ, λ, θ, φ, ξ, τζ, τα. Μερικές φορές ο λόγος είναι δυσνόητος. Στις παραλήψεις μπορεί να πει π.χ. τη λέξη κάρο —κάο ή σπίτι — πίτι. Σε υποκαταστάσεις αλλάζει τους φθόγγους όπως π.χ. κλάμα —κράμα.

ΕΚΛΕΚΤΙΚΗ ΑΛΑΛΙΑ

Είναι μια διαταραχή κατά την οποία το παιδί μιλά μόνο στα μέλη της άμεσης οικογένειάς του, στα πολύ οικεία πρόσωπα. Σε μερικές περιπτώσεις μιλά επιλεκτικά σε μερικά μόνο από τα προαναφερθέντα μέλη. Πριν από αυτήν την κατάσταση προηγείται ομαλή εξέλιξη του λόγου. Συνήθως φανερώνεται κατά την έναρξη της σχολικής του ζωής. Από την βιβλιογραφία διαπιστώνεται πως εκλεκτική αλαλία παρουσιάζουν περίπου το 0,6% των παιδιών. Ερωτήματα που μένουν αναπάντητα είναι κατά πόσο μπορεί η διαταραχή αυτή να είναι σφαιρική της προσωπικότητας ή ακόμη εάν και κατά πόσο είναι διαταραγμένες οι οικογενειακές σχέσεις.

Σύμφωνα με το DSM-IV τα χαρακτηριστικά αυτής της διαταραχής είναι :

- το παιδί εκδηλώνει επίμονη άρνηση για ομιλία σε μία ή περισσότερες κοινωνικές καταστάσεις, συμπεριλαμβανομένου και του σχολείου,
- η διαταραχή δημιουργεί προβλήματα στην ακαδημαϊκή επίδοση του παιδιού ή στις κοινωνικές του σχέσεις,
- η διάρκεια της διαταραχής είναι τουλάχιστον ένας μήνας,
- η αποτυχία του παιδιού να μιλήσει δεν οφείλεται σε έλλειψη γνώσεων ή άνεσης με την καθομιλουμένη γλώσσα και,
- η άρνηση ομιλίας δεν οφείλεται σε διαταραχές της επικοινωνίας (π.χ. τραυλισμό), σε αυτισμό, σχιζοφρένεια ή άλλη ψυχωτική διαταραχή.

Παρόλα αυτά τα παιδιά με εκλεκτική αλαλία μπορούν να επικοινωνήσουν μη λεκτικά με τους γύρω τους, π.χ. με νοήματα και μαθαίνουν φυσιολογικά.

ΣΥΝΔΡΟΜΟ LANDAU - KLEFFNER

Στο σύνδρομο αυτό ο λόγος εξελίσσεται ομαλά. Αιφνίδια η προοδευτικά επέρχεται απώλεια του λόγου. Αυτή μπορεί να είναι αντιληπτικού τύπου, να μην κατανοεί μέσω της ακοής ή εκφραστικού τύπου έως και αλαλία. Επίσης το σύνδρομο αυτό μπορεί να παρουσιάζεται παροξυσμικά, ως μια παροξυσμική διαταραχή, με ποικιλομορφία επιληπτικών κρίσεων και ηλεκτροεγκεφαλογραφικών ανωμαλιών. Με την κατάλληλη παρέμβαση μπορεί να επανέλθει σε φυσιολογικά επίπεδα με πλήρη αποκατάσταση, το 1/3 των περιπτώσεων.

ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Ο λόγος είναι μια σύνθετη διαδικασία που εξαρτάται από εγγενείς παράγοντες, δηλ. από την κατάσταση των αισθητηρίων οργάνων (κυρίως ακοής), από το νοητικό δυναμικό και την νευροβιολογική ωρίμανση. Επίσης εξαρτάται από το περιβάλλον και την συναισθηματική κατάσταση του παιδιού. Σε μερικές όμως περιπτώσεις παρουσιάζονται διαταραχές στο λόγο χωρίς να συμβαίνουν τα παραπάνω, χωρίς να διαπιστώνονται εμφανή προβλήματα.. Σ' αυτήν την περίπτωση πρόκειται για τις εξελικτικές διαταραχές του λόγου. Οι μορφές με τις οποίες την συναντούμε είναι :

- Ανωριμότητα του λόγου
- Ειδική εξελικτική διαταραχή
- Αφασία - δυσφασία

Η ανωριμότητα του λόγου εμφανίζεται κυρίως στην ηλικία των 2 - 5 ετών. Περίοδος κατά την οποία έχουμε ραγδαία ανάπτυξη του λόγου. Το παιδί επικοινωνεί με το περιβάλλον, αλλά στην έκφραση και στην κατανόηση υστερεί σε σχέση με τα υπόλοιπα παιδιά της ηλικίας του. Τα συμπτώματα αυτά εξαφανίζονται συνήθως στα 5 έτη. Εάν παραμείνουν , τότε θα πρέπει να υποψιαστούμε πως κάτι σοβαρότερο υπάρχει.

«Τα γλωσσολογικά συμπτώματα της ανωριμότητας του λόγου είναι:

α) Οι πρώτες λέξεις δεν εμφανίζονται πριν από τα δύο χρόνια, ενώ συνήθως σε παιδιά με "κανονική" εξέλιξη εμφανίζονται στους 10-18 μήνες. Η λέξη - πρόταση που συνήθως κυριαρχεί στους 12 - 15 μήνες επεκτείνεται μέχρι τα 3 χρόνια, ενώ η χρήση ανωνυμιών (εγώ) που τα παιδιά τη μαθαίνουν στα 3 χρόνια, συνήθως σ' αυτά τα παιδιά εμφανίζεται γύρω στα 4 χρόνια. Το λεξιλόγιο είναι πολύ περιορισμένο και

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΛΟΓΟΥ

παρατηρούνται εξελικτικές διαταραχές άρθρωσης. Το στάδιο του τηλεγραφικού λόγου που κανονικά κυριαρχεί στους 18 - 24 μήνες παρατείνεται. Το παιδί χρησιμοποιεί πολύ λίγο τον πληθυντικό, μιλάει στο τρίτο πρόσωπο, του λείπει η έννοια της κτήσης και τα άρθρα.

β) Μερικά παιδιά με ανωριμότητα λόγου μιλούν πολύ, αλλά με τρόπο ανακριβή, έτσι που ο ακροατής δεν μπορεί να τα καταλάβει. Άλλα αντίθετα δεν εκφράζονται πολύ με το λόγο, αλλά με χειρονομίες και άλλες μιμητικές κινήσεις.

γ) Η κατανόηση φαίνεται να είναι καλύτερη από την έκφραση. Προσαρμόζονται εύκολα στις απαιτήσεις της καθημερινής ζωής, επειδή τυχόν δυσκολίες κατανόησης αντισταθμίζονται από παραλεκτικά στοιχεία. Στην πραγματικότητα όμως κι αν εξετάσουμε αυτά τα παιδιά συστηματικά θα διαπιστώσουμε ότι έχουν δυσκολίες κατανόησης, ιδιαίτερα στις έννοιες χώρου, χρόνου, χρωμάτων, κ. τ. λ.

δ) Έχουν δυσκολίες σε τεστς επανάληψης συλλαβών ή φράσεων χωρίς νόημα. Συνήθως δυσκολεύονται να επαναλάβουν σωστά πάνω από δύο συλλαβές. Η επανάληψη επίσης των προτάσεων είναι ελλιπής. Στην περίπτωση βέβαια αυτή μπορεί να υπάρχει και πρόβλημα έκφρασης.»¹

Στην ειδική εξελικτική διαταραχή του λόγου το παιδί παρουσιάζει καθυστέρηση στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου. Αναπτύσσεται κανονικά χωρίς κινητικές, αισθητηριακές ή φωνολογικές βλάβες. Διαπιστώνονται δυο τύποι στην διαταραχή, στην έκφραση και στην πρόσληψη του λόγου. Αυτό οφείλεται ίσως σε μια ιδιαιτερότητα που παρουσιάζει η νοητική τους δομή. Ανάλογα με τη σοβαρότητα της κατάστασης οι εξελικτικές διαταραχές του λόγου μπορεί να υπάρχουν στην προσχολική, σχολική ηλικία ή ακόμη και στην ενήλικη ζωή του παιδιού. Υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες στο ίδιο παιδί να εμφανίζονται και οι δυο τύποι διαταραχών του λόγου και το πρόβλημα γίνεται πιο σύνθετο.

«Τα γλωσσολογικά χαρακτηριστικά της διαταραχής προσληπτικού τύπου ποικίλουν ανάλογα με τη σοβαρότητα της διαταραχής και την ηλικία του παιδιού. Αρχικά το παιδί μπορεί να μην αντιδράει στο άκουσμα οικείων λέξεων, αργότερα δεν μπορεί να κατανοήσει απλές οδηγίες ή να δυσκολεύεται στην κατανόηση ορισμένων κατηγοριών λέξεων, όπως π.χ. αυτές που αναφέρονται στο χώρο και στο χρόνο.

Ακόμη μπορεί να δυσκολεύεται σε σύνθετες προτάσεις (π.χ. υποθετικές). Σε πιο σοβαρές περιπτώσεις μπορεί να υπάρχουν πολλαπλές δυσκολίες όπως αδυναμία κατανόησης βασικού λεξιλογίου ή απλών προτάσεων και ανεπάρκειες σε διάφορους τομείς της ακουστικής διαδικασίας όπως διάκριση ήχων, συνδυασμός φθόγγων και συμβόλων, άμεση μνήμη, ανάκληση και ακολουθία.

¹ Διαταραχές του λόγου Μ.Τζουριάδου Εκδόσεις Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη 1992 Σελ. 78,79

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΛΟΓΟΥ

Τα γλωσσολογικά χαρακτηριστικά της διαταραχής εκφραστικού τύπου είναι τα εξής :

Στα δύο χρόνια απουσιάζουν ακόμη και μεμονωμένες λέξεις ενώ στα τρία χρόνια τα παιδιά αδυνατούν να κάνουν χρήση του τηλεγραφικού λόγου. Αργότερα παρουσιάζουν περιορισμένο λεξιλόγιο, δυσκολία στην εκμάθηση καινούργιων λέξεων, λάθη λεξιλογίου όπως υποκαταστάσεις, αντιμεταθέσεις, υπεργενικεύσεις, παραποιήσεις. Οι προτάσεις είναι μικρές, το συντακτικό απλουστευμένο, η χρήση των γραμματικών τύπων περιορισμένη. Πολλές φορές μπορεί να λείπουν βασικά στοιχεία μιας πρότασης, η σειρά των λέξεων να είναι λανθασμένη ή να δίνουν παράξενες απαντήσεις. Οι δυσκολίες αυτές από τον προφορικό λόγο περνούν, μετά τις πρώτες τάξεις του δημοτικού και στον γραπτό λόγο. Μάλιστα οι ήπιες μορφές της διαταραχής μπορεί να γίνουν εμφανείς στην εφηβεία όταν οι απαντήσεις για το λόγο είναι αυξημένες και ο ίδιος ο λόγος πιο σύνθετος.

Σε επίπεδο σχολικής επίδοσης τα παιδιά παρουσιάζουν τα εξής προβλήματα:

Μερικά παιδιά έχουν δυσκολίες στην μορφο - συντακτική δομή με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται στο σχηματισμό προτάσεων. Λειτουργικές λέξεις όπως προθέσεις, σύνδεσμοι και άρθρα δεν χρησιμοποιούνται ή χρησιμοποιούνται λανθασμένα με αποτέλεσμα να επηρεάζεται κυρίως η υποτακτική σύνταξη ή σε πολλές περιπτώσεις ο λόγος να γίνεται τηλεγραφικός. Η ικανότητα απομνημόνευσης προσευχών, ποιημάτων, κ.τ.λ., είναι περιορισμένη. Δυσκολεύονται επίσης στις αντίθετες έννοιες, στην εξεύρεση της "σωστής" λέξης και πολλές φορές εκφράζονται περιφραστικά ή με νεολογίες. Ακόμη οι δυσκολίες κατανόησης επηρεάζουν τον αριθμητικό συλλογισμό με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται στη λύση προβλημάτων αριθμητικής. Όπως προαναφέρεται οι δυσκολίες επηρεάζουν τόσο τον προφορικό όσο και το γραπτό λόγο.»²

Αφασία - δυσφασία

Είναι διαταραχή του λόγου που οφείλεται σε νευρολογικές βλάβες, σε εγκεφαλικές βλάβες που συνέβησαν κατά την παιδική ηλικία. Η παιδική αφασία διακρίνεται σε επίκτητη και εγγενή.

Στην επίκτητη αφασία έχουμε εγκεφαλικές βλάβες που προκλήθηκαν κατά την παιδική ηλικία. Τα συμπτώματά της εξαρτώνται από την ανάπτυξη που υπήρχε πριν την πρόκληση της βλάβης. Είναι χαρακτηριστική η έλλειψη εκφραστικού λόγου (προφορικού, γραπτού, με νοήματα). Ο λόγος επανέρχεται με κατάλληλες μεθόδους , πιο γρήγορα στα παιδιά απ' ότι στους ενήλικες. Ο χρόνος που απαιτείται γι' αυτό είναι από 6 μήνες μέχρι 2 χρόνια. Αυτό βέβαια εξαρτάται από την ηλικία του παιδιού και όχι από τον χρόνο κατά τον οποίο προκλήθηκε η βλάβη. Ακόμα όμως και μετά

² Διαταραχές του λόγου Μ. Τζουριάδου Εκδόσεις Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη 1992 Σελ. 82

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΛΟΓΟΥ

την θεραπευτική παρέμβαση μικρά προβλήματα λόγου εξακολουθούν να υπάρχουν και η λεκτική τους ικανότητα είναι κατώτερη από αυτήν των συνομηλίκων.

Εγγενής αφασία. Κύριο χαρακτηριστικό είναι η μεγάλη δυσκολία ή και ανικανότητα έκφρασης και κατανόησης των γλωσσικών συμβόλων που εμφανίζονται πριν από τους 30 μήνες σε παιδιά με φυσιολογική νοημοσύνη. Σ' αυτήν την περίπτωση δεν μπορούμε να κάνουμε σαφή διαχωρισμό μεταξύ προσληπτικού ή εκφραστικού τύπου. Μάλλον και τα δυο παρουσιάζουν διαταραχή. Όταν η διάγνωση γίνει έγκαιρα, κυρίως πριν από τα 4 χρόνια, τότε τα αποτελέσματα της παρέμβασης είναι πολύ ενθαρρυντικά. Σε αντίθετη περίπτωση το πρόβλημα μεγαλώνει, οξύνεται και γίνεται δυσκολότερη η αντιμετώπισή του.

Πίνακας 2. Σταθμοί γλωσσικής ανάπτυξης ως τα πέντε χρόνια*

Γέννηση – 4 εβδομάδες	Κλάμα ως ένδειξη δυσαρέσκειας. Φωνούλες προς τη μητέρα. Λαρυγγισμοί αδιαφοροποιήτοι. Αρχίζουν γουργουρίσματα
16 εβδομάδες	Γέλιο φωναχτό. Διατηρούνται τα γουργουρίσματα
28 εβδομάδες	Κλαίγοντας βγάζει ήχους «μμμ». Εκφέρει ήχους φωνηέντων, π.χ. άι...
40 εβδομάδες	Λέει «ντα-ντα» ή κάτι ανάλογο, αντιδρά στο όνομα ή υποκοριστικό του. Εκφραστική λεκτική «σαλάτα». Δίνει ένα παιγνίδι όταν του ζητούν
15 μήνες	Εκφέρει 3-5 λέξεις που έχουν έννοια. Γυρίζει σελίδες βιβλίου. Δείχνει τα παπούτσια του όταν το ζητήσουμε
18 μήνες	Λέει 10 λέξεις ανάμεσα στις οποίες και ονόματα. Δείχνει ένα κοινό αντικείμενο σε εικόνα. Εκτελεί εντολές με δύο υποδείξεις
2 χρόνια	Χρησιμοποιεί προτάσεις με 3 λέξεις. Εκτελεί εντολές με τέσσερες απλές οδηγίες
3 χρόνια	Προσδιορίζει το φύλο του, δίνει ονοματεπώνυμο. Χρησιμοποιεί πληθυντικούς. Περιγράφει τι συμβαίνει σε εικόνες
4 χρόνια	Ονομάζει χρώματα, τουλάχιστον το ένα σωστό. Κατανοεί πέντε τουλάχιστον προθέσεις
5 χρόνια	Ονομάζει τα βασικά χρώματα. Ονομάζει τα νομίσματα. Ρωτάει για τη σημασία των λέξεων

* Τροποίηση Πίυ. S. Chess, από Kaplan & Sadock (1985)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ν. Αγγελοπούλου - Σακαντάμη. Ειδική Αγωγή. Βασικές αρχές και μέθοδοι. Εκδόσεις: Χριστοδουλίδη. Θεσσαλονίκη 1999.
2. Ε. Αναγνωστοπούλου- Χ. Καρακασνάκη. Σχέδιο διαθεματικής προσέγγισης και προγράμματα γλωσσικής ανάπτυξης. ΥΠΕΠΘ. Αθήνα 2008.
3. Μαρία Ζαφρανά. Εγκέφαλος και εκπαίδευση. Εκδόσεις: Αφοί Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη 2001.
4. Μ. Μαρκοβίτης - Μ. Τζουριάδου. Μαθησιακές δυσκολίες . «Τρομηθεύς» Θεσσαλονίκη 1991.
5. Μαρία Τζουριάδου. Ο λόγος του παιδιού της προσχολικής ηλικίας. Εκδόσεις «Τρομηθεύς» Θεσσαλονίκη 1995.
6. Μαρία Τζουριάδου. Διαταραχές ομιλίας λόγου. Α.Π.Θ. / Υπηρεσία δημοσιεύσεων. Θεσσαλονίκη 1998.
7. Σωφρόνης Χατζησαββίδης. Δραστηριότητες γλωσσικής αγωγής. Εκδόσεις Gutenberg Αθήνα 2001.
8. <http://www.pasipka.gr>
9. <http://www.disabled.gr>
10. <http://www.pi-schools.gr>
11. <http://users.sch.gr/simeonidis>